

مگاوات نیروگاه تجدیدپذیر تا تابستان ۱۴۰۳ نصب شد، رقمی که کشورهای پیشرو در انرژی تجدیدپذیر طی یک ماه اضافه می‌کنند.

◀ سهمی معادل تقریباً پنج درصد

سهم کنونی تجدیدپذیرها در تأمین برق کشور، عملاً درمقیاس آماری «تقریباً یک درصد» خوانده می‌شود. در واقع، اگر نقشه انرژی ایران را به سفره‌ای تشبیه کنیم، تجدیدپذیرها فقط نقش یک برگ جعفری روی بشقاب را بازی می‌کنند؛ زیبا در عکس تبلیغاتی، اما بدون اثر محسوس بر حجم و کیفیت غذا، که باید به تدریج افزایش یابد و بخشی از بشقاب را پر کند. این در حالی است که گزارش‌های جدید نشان می‌دهند که انرژی‌های تجدیدپذیر در جهان با سرعت قابل توجهی در حال رشد بوده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰، سهم قابل توجهی از تقاضای برق جهان را تأمین کند. در سال ۲۰۲۴، ظرفیت جهانی تولید برق از منابع تجدیدپذیر به ۴۴۴۸ گیگاوات رسید که نشان‌دهنده رشد بی‌سابقه این حوزه است، به همین دلیل باید به سراغ سرمایه‌گذاری گسترده در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر حرکت کرد.

◀ ابزارهای جذب سرمایه در حوزه تجدیدپذیر

مهمترین ابزارهای فعلی مورد استفاده در ایران به‌منظور جذب سرمایه در حوزه تجدیدپذیر عبارتند از ماده ۱۶ قانون جهش تولید دانش‌بنیان، ایجاد سازوکار تهاثر انرژی صنایع، خرید برق تضمینی توسط دولت مطابق ماده ۶۱ قانون اصلاح الگوی مصرف، ظرفیت ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر، امکان استفاده از بورس انرژی، ایجاد تعهد برای ادارات و نهادهای عمومی، ایجاد اولویت صادرات تجدیدپذیر و همچنین تسریع و تسهیل صدور مجوزهای مرتبط برای سرمایه‌گذاران و صاحبان پروژه‌های تجدیدپذیر.

به‌طور کلی روش سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر در ایران در هفت‌مدل طبقه‌بندی می‌شود.

در صنایع با دیامند بالای یک مگاوات (ماده یک قانون جهش تولید دانش‌بنیان): مطابق این ماده، واحدهای صنعتی با قدرت مصرفی بیش از یک مگاوات مکلف هستند از سال ۱۴۰۲ سالانه یک درصد و تا سال پنجم حداقل به میزان ۵ درصد از برق مصرفی خود را از طریق احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر تأمین کنند. توانیر موظف است در هر دوره میزان برق تولیدی تجدیدپذیر را قرائت کرده و از برق مصرفی مشمول کسر کند و در صورت کسری تولید، مابه‌التفاوت را با تعرفه تجدیدپذیر محاسبه و از مشترک مطالبه کند. به بیان دیگر، در صورت عدم رعایت حداقل میزان تولید تجدیدپذیر، واحد صنعتی باید برای خرید برق معادل کسری تولید خود هزینه بسیار بیشتری بپردازد. این موضوع باعث افزایش رغبت صنایع به استفاده از انرژی‌های پاک در ایران خواهد شد.

احداث نیروگاه تجدیدپذیر با استفاده

از سازوکار تهاثر انرژی صنایع (سیاست خودتأمین): ناترازی برق و گاز ایجاد شده طی سال‌های اخیر، صنعتگران را در فصول گرم و سرد سال با چالش جدی مواجه کرده است. به همین دلیل، وزارت نیرو برای حل این چالش اقدام به تهاثر برق تولیدی نیروگاه‌های تجدیدپذیر با مشارکت صنایع پرمصرف کرده است. بر این اساس صنایعی که در هر نقطه از کشور نیروگاه تجدیدپذیر احداث کنند، به میزان برق تولید شده در این نیروگاه‌ها (در بازه زمانی ۸ تا ۲۴) و به درخواست خود، برق پایدار در محل مصرف دریافت خواهند کرد که این برق مشمول قطع و محدودیت شبکه نخواهد شد.

خرید تضمینی برق از طریق ماده یک قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی: سرمایه‌گذاران که قصد تأسیس نیروگاه با توان کمتر از یک مگاوات را دارند می‌توانند از طریق ماده ۶۱ برق خود را به مدت ۲۰ سال با نرخ مشخص ریالی (که برحسب نرخ تورم متغیر خواهد بود) به دولت بفروشند.

البته این سرمایه‌گذاران باید زمین شخصی داشته باشند و از منابع طبیعی به آنها زمینی داده نمی‌شود. این طرح حتی شامل نیروگاه‌های کوچک با ظرفیت کمتر از ۲۰ کیلووات نیز خواهد شد و بنابراین مناسب اشخاص حقیقی و شرکت‌های کوچک نیز خواهد بود.

استفاده از ظرفیت ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر: سرمایه‌گذاران می‌توانند در مناقصات از پیش تعیین شده ساتبا شرکت کنند و در صورت برنده شدن در مناقصه، برق تولیدی خود را با قیمت حداکثر ۶۹ سنت به فروش برسانند. این خرید حداقل به مدت ۶ سال به طول خواهد انجامید.

افرادی هم که زمین شخصی با کاربری صنعتی دارند، می‌توانند بدون مناقصه در زمین خود از این ماده قانونی استفاده کنند. طبق این طرح، دولت مکلف است به سرمایه‌گذاری که کالا یا خدمات ارائه شده آنها موجب صرفه‌جویی سوخت می‌شود، میزان سوخت صرفه‌جویی شده را تا سقف اصل و سود سرمایه‌گذاری پرداخت کند.

در صورت درخواست سرمایه‌گذار، امکان دریافت کل ارزش سوخت صرفه‌جویی شده طی مدت چهار سال در ازای ارائه تضامین لازم امکان‌پذیر است.

پس از طی دوره شش‌ساله، سرمایه‌گذار می‌تواند از برق تولیدی خود مطابق مقررات جاری وزارت نیرو منتفع شود. با توجه به تضامین لازم و حجم سرمایه‌گذاری بالا، این طرح بیشتر مناسب اشخاص حقوقی است.

احداث نیروگاه تجدیدپذیر برای تأمین برق مراکز استخراج رمزارز: استخراج رمزارزها با استفاده از تعرفه‌های برق یارانه‌ای اعم از تعرفه برق خانگی، صنعتی، کشاورزی و تجاری غیرقانونی است؛ زیرا در ایام اوج مصرف باعث افزایش احتمال خاموشی صنایع می‌شود. به‌منظور احداث این مراکز باید از وزارت صنعت، معدن و تجارت ایران مجوزهای لازم اخذ شود که

یکی از این مجوزها درخصوص نحوه تأمین انرژی مزارع استخراج رمزارز است.

در این روش، سرمایه‌گذار می‌تواند به میزان ۲۰ درصد از ظرفیت توان نیروگاه خورشیدی، اقدام به نصب دستگاه‌های استخراج رمزارز کند.

امکان استفاده از بورس انرژی: فروش برق تولیدی نیروگاه‌های تجدیدپذیر در تابلوی بورس سبز امکان‌پذیر است و سرمایه‌گذاران می‌توانند با احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر، برق تولیدی خود را در بورس به فروش برسانند. قیمت این برق در بورس متغیر بوده و براساس میزان عرضه و تقاضا تعیین می‌شود.

با توجه به کمبود برق در کشور و پیش‌بینی شرایط سیاسی و اقتصادی آینده، این روش می‌تواند سودآوری بالایی داشته باشد. در این بین فروش نقدی برق تولیدی، انجام معاملات شفاف، ایجاد فضای رقابتی سالم میان نیروگاه‌های بخش خصوصی و دولتی، تضمین خرید برق از نیروگاه‌ها و امکان فروش عادلانه انرژی در بورس از جمله مزایای مهمی است که می‌تواند در مورد جذابیت این بازار در مقایسه با بازار عمده‌فروشی برای صنعت نیروگاهی، به‌ویژه نیروگاه‌های بخش خصوصی ایفای نقش کند.

تعهد ادارات دولتی و نهادهای عمومی: مطابق این طرح، ساختمان‌های دولتی و نهادهای عمومی باید ۲۰ درصد برق مصرفی خود را در عرض چهار سال (هر سال ۵ درصد اضافه می‌شود) از طریق انرژی‌های تجدیدپذیر تأمین کنند؛ در غیر این صورت مشمول جریمه به نرخ انرژی‌های تجدیدپذیر می‌شوند (در سال جاری این عدد به ۴۰ درصد افزایش یافته است).

علاوه بر تصویب طرح‌های مذکور، مهمترین اقدام‌ها دولت ایران طی سال‌های اخیر به‌منظور حفظ پویایی بازار انرژی تجدیدپذیر عبارتند از: افزایش نرخ خرید تضمین شده برق، ایجاد امکان تغییرات نرخ خرید تضمین شده برق برحسب تورم و تسریع در تسویه بدهی‌های پیشین با صاحبان پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر. همچنین ایجاد سازکارهای قانونی لازم به‌منظور انتقال سرمایه از بخش فسیلی به تجدیدپذیر با طرح‌هایی نظیر صدور حواله گاز که به معنای تخصیص منابع مالی معادل میزان گاز صرفه‌جویی شده با استفاده از منابع پاک انرژی است، توانسته است سرمایه ورودی به بخش تجدیدپذیر را تقویت کند.

علاوه بر این، مجوز صادرات برق در زمان‌های غیرپیک با اولویت تجدیدپذیرها صادر شده است که پیش‌بینی می‌شود میزان سوخت صرفه‌جویی شده را تا سقف اصل و سود سرمایه‌گذاری پرداخت کند.

در صورت درخواست سرمایه‌گذار، امکان دریافت کل ارزش سوخت صرفه‌جویی شده طی مدت سال در ازای ارائه تضامین لازم امکان‌پذیر است. پس از طی دوره شش‌ساله، سرمایه‌گذار می‌تواند از برق تولیدی خود مطابق مقررات جاری وزارت نیرو منتفع شود. با توجه به تضامین لازم و حجم سرمایه‌گذاری بالا، این طرح بیشتر مناسب اشخاص حقوقی است.